

Islam og kristendom – forskelle og ligheder

Af dr. theol. Lissi Rasmussen, stiftspræst og formand for Islamisk-Kristent Studiecenter

Islam og kristendom adskiller sig væsentligt fra hinanden – både hvad angår gudsforståelse og menneskesyn. Men der er dog samtidig vigtige fællestræk, som kan danne grundlag og udgangspunkt for en meningsfuld dialog og et frugtbart samarbejde. For at det kan ske, er det vigtigt at forholde sig til hele den teologiske ramme, disse ligheder og forskelle indgår i.

Mennesket som skabt i Guds billede

I begge religioner er Guds åbenbaring, Guds kommunikation med mennesker det centrale. Gud har skabt verden og opretholder den og har på et tidspunkt i historien i en særlig åbenbaring meddelt sig til mennesker, så at de kan vide noget om Guds hensigt med sin skabelse. Der er også enighed om, at Gud stadig meddeler sig, at der sker en fortsat åbenbaring til mennesker. At mennesket er Guds skabning, betyder både i islam og kristendom, at det tilhører Gud, er helligt materiale så at sige. I kristendommen siges det, at mennesket er skabt i Guds billede, i islam at mennesket ved skabelsen har fået særlige egenskaber, som kun Gud besidder i absolut forstand, dvs. intelligens, evnen til at tale, fri vilje etc. Mennesket er skabt til at være Guds kalif, dvs. til at repræsentere sin skaber og afspejle skaberens kvaliteter. Denne skabelsesteologi betyder i begge religioner, at menneskelivet må behandles med respekt. Livet har vi til låns. Derfor må vi ikke sløse det bort. Her har vi grundlaget for en fælles etik.

Åbenbaring – en bog eller et menneske

Der hvor forskellen kommer stærkest til udtryk er i åbenbaringsforståelsen. Hvordan forholder Gud sig til mennesker, og hvad er det, Gud åbenbarer? I islam er det vigtigt at holde fast i Guds herlighed, at han er noget andet end og hævet over sin skabelse. Og denne herlighed, denne ophøjethed kan mennesker kun forholde sig til i ærefrygt og lydighed. Derfor åbenbarer Gud sin vilje for at vise, hvori lydigheden må bestå. Han sender således åbenbaringen i form af en bog, der bl.a. indeholder en række love og regler for, hvordan mennesker skal leve deres liv.

I kristendommen er det ikke så meget ophøjetheden, men Guds kærlighed, der er central. Derfor sender Gud ikke en vejledning, en bog, men kommer selv til mennesker i sin søn for at vise, hvem han er. Det er altså ikke bogen, men Guds handling, der er vigtig for kristne, Guds kærligheds historie i verden. Bibelen er ikke Guds åbenbaring, som Koranen er det, men vidnesbyrdet om, fortolkningen af åbenbaringen, af Guds handling. Det er i denne åbenbaringshandling, i Jesu liv, død og opstandelse, vi kender Guds væsen som den betingelsesløse og altopofrende kærlighed, hvorimod muslimer ikke vil sige, at de kender Guds væsen, men snarere hans vilje.

Skriften som Guds ord

Åbenbaring forstås således i islam primært som Guds vejledning til mennesker og er nært forbundet med kundskab. Ved at sende Koranen lærte Gud mennesket, hvad det ikke vidste. Kundskab, fornuft og forståelse spiller en vigtig rolle i Koranen. Man kan sige, at mennesket "frelses" ved Guds barmhjertighed, men gennem sin kundskab og transformation. Koranen er nemlig ikke blot deskriptiv (beskrivende), men også præskriptiv (foreskrivende). Den vil ikke blot informere, men også ændre menneskets karakter, appellere til dets vilje og lydighed. Tro er derfor knyttet sammen med overbevisning, erkendelse og indsigt. Den er primært en intellektuel proces, hvor det gælder om at erkende Guds storhed, bøje sig for det indlysende. I kristendommen er åbenbaringen Guds

handling i Kristus, og troen er den tillidsfulde given sig over til Gud. Gud handler (gennem Helligånden) med mennesket i troen. Og hans evige ord er ikke skriften, men Kristus.

Der er således en parallel mellem Koranen og Kristus som Guds ord, Guds åbenbaring til mennesker. I islam brugte Gud det menneskelige sprog, mens han i kristendommen brugte et menneskeligt liv som medium for sin åbenbaring. Dermed bliver de to skriftsyn afgørende forskellige. Bibelen opfattes ikke som Guds ord fra ende til anden. Den er ikke dikteret af Gud, men skrevet af mennesker, som var præget af deres samfundsmæssige og personlige baggrund. For eksempel er de fire evangelier forfattet af apostle, der kendte Jesus. De havde forskellig professionel baggrund og levede i fire forskellige menighedstraditioner og henvendte sig til mennesker med forskellig baggrund. Alt dette skinner igennem i det, de skrev. Der er dog blandt kristne forskellige opfattelser af, hvorvidt og på hvilken måde Bibelen er inspireret af Gud.

Islam kan ikke eksistere uden Koranen, mens kristendommen i sin tidligste historie eksisterede uden Det Nye Testamente. Kristne kan dog også tale om Bibelen som Guds ord, men hentyder her ikke til Bibelens bogstavelige ord og udsagn, men til det budskab, som Bibelen indeholder og forkynder.

Guds almagt – åbenlys sejr eller lidende kærlighed

I begge religioner er Gud almægtig. Uenigheden består i to forskellige opfattelser af, hvordan Gud viser denne sin almagt, sin styrke. Da Muhammad på kamel – ørkenens sejrsdyr – red ind i Mekka i 630, flygtede hans fjender, og han gjorde sig til herre over byen. Da Jesus 600 år tidligere på æsel – trældyret – drog ind i Jerusalem, blev han forkastet, og hans venner flygtede. Jesus besejrede ikke Jerusalem, men led udenfor dets mure. Disse to indtog illustrerer, at Gud i islam viser sin almagt i ophøjelsen, den åbenlyse sejr – også den politiske, mens Gud i kristendommen viser sin almagt i svagheden, tjenesten, den lidende kærlighed. Det bliver her tydeligt, hvor vigtigt det er i islam at beskytte Guds magt og ære, hvorimod Gud i kristendommen netop fralægger sig magt og ære ved at træde ind i verden og der lide på et kors. Samtidig har han ved opstandelsen vist, at det der ser ud til at ende med et nederlag – kors og død – det vendes til sejr over død og lidelse.

Når Koranen afviser, at Jesus skulle være Guds søn, og at korsfæstelsen ikke fandt sted, så er det ikke så meget af historiske grunde, men snarere af teologiske grunde. Guds herlighed viser sig i den åbenlyse magt, ikke i en lidende Guds søn på et kors, der netop sætter spørgsmålstegn ved magten som vejen til sandheden. Korsfæstelsen passer ikke ind i islamisk teologi.

Mennesket - fundamentalt syndigt eller syndfrit

At tanken om, at Gud blev menneske er utænkelig for muslimer, hænger desuden sammen med forskellen i menneskeforståelsen. Ifølge islam afslører syndefaldet nemlig ikke menneskets fundamentale svaghed i forhold til det onde. Adam og Eva angrede i den koranske skabelsesfortælling deres fejltagelse og blev tilgivet af Gud, genrejst og sendt ud i verden som syndfri og rene mennesker. Der var og er ingen synd til hindring for at mennesket kan leve, som Gud vil det, og etablere orden i verden. Mennesket har dog brug for åbenbaringen, fordi det er glemsomt og uvidende. Der er således i islam ikke brug for, at Gud blev menneske og genoprettede et tabt forhold. Mennesket kan selv realisere det gode.

Det er dette mere optimistiske menneskesyn, som vi finder i islam, der gør at muslimer kan forestille sig en retfærdig social orden, en islamisk stat, mens der ifølge kristendommen ikke er noget perfekt samfund muligt. Ingen sharia, intet teokrati eller kalifat kan nemlig fjerne menneskers

radikale syndighed. Dermed har vi også en del af forklaringen på, hvorfor forholdet mellem religion og politik er så forskelligt i de to religioner.

Der er her gjort rede for de helt centrale ligheder og forskelle mellem islam og kristendom. Man kunne gå videre og nævne yderligere forskelle og ligheder i synet på f.eks. fællesskab, profeter, bøn, dommedag og etik. Alle kan de henføres til og forstås indenfor den her skitserede overordnede ramme.